

חינוך מונטסורי: רקע, עקרונות ויישומים

גלעד גולדשמידט*

לחינוך ולימוד. בעקבותיו ייסדה עוד כמה מעונות באיטליה (אביב, 2017).

מילות מפתח: חינוך מונטסורי; מריה מונטסורי; חינוך אלטרנטיבי; חינוך לעצמאות; אביזרי למידה

<https://doi.org/10.54301/DACE4607>

בזמן עליית המשטר הפשיסטי באיטליה עזבה מונטסורי את ארצה מכיוון שסירבה להזדהות עם העקרונות הפשיסטיים והחלה להרגיש רדופה על ידי המשטר. היא עברה לספרד וחיייתה שם עד שנת 1936. עם פרוץ מלחמת האזרחים באותה שנה עברה לגור בהולנד עד 1939. בזמן מלחמת העולם השנייה מונטסורי עברה להודו, שם העבירה את תורתה לאלפי נשים וגברים וייסדה בתי ספר ברוח תורתה. עד היום שיטתה פופולרית מאוד בהודו. לאחר המלחמה היא שבה להולנד וחיייתה שם עד למותה. היום משמש ביתה המרכז של הארגון המונטסורי הבין-לאומי (AMI) (Standing, 1957).

חינוך מונטסורי נשען על אישיותה וחזונה של אישה מיוחדת במינה – מריה מונטסורי (Maria Montessori, 1870-1952). היא נולדה בעיירה קטנה בצפון איטליה, הצטיינה בלימודיה אבל סירבה להיות מורה כפי שדרשו ממנה אביה ומסורתה, וכבר בגיל 13 החלה ללמוד בבית ספר טכנולוגי, שבאותה עת לא היה מיועד לבנות. אחרי כן עברה מסלול של הכשרה, שבזמנה היה פורץ דרך עבור אישה: תואר במדעים ולימודי רפואה, השתלמות בפסיכיאטריה, בפסיכולוגיה ובאנתרופולוגיה (Montessori, 1988; Standing, 1957).

המיקוד של מונטסורי בנושאי חינוך לשלום ולאחווה התפרסם בעולם, והיא הייתה מועמדת פעמיים לפרס נובל לשלום. עד למותה בשנת 1952 המשכה מריה מונטסורי לכתוב ספרים, ללמד ולהפיץ את שיטותיה בקורסים ובקונגרסים ברחבי העולם.

לאחר תקופת התמחותה ברפואת ילדים ובפסיכיאטריה עבדה תחילה בשנים 1898-1900 במרפאה הפסיכיאטרית של אוניברסיטת רומא. שם, בעקבות מחקר על אנשים עם מוגבלויות, נתקלה לראשונה בילדים בעלי צרכים מיוחדים ובאופני הטיפול בהם. היא נדהמה לגלות שהטיפול בילדים במוסד נעשה אך ורק במישור הרפואי-פיזי ואין כל כוונה לטפח את כושריהם הלימודיים והמנטליים. בתצפיותיה מונטסורי שמה לב שילדים אלו לא זכו בסביבה חינוכית המתאימה לטיפולם כישוריהם. בפרק זמן זה היא החליטה ללמוד פילוסופיה, פסיכולוגיה ומדעי החינוך כדי לנסות ליישם את רעיונותיה גם בעבודה עם ילדים. היא למעשה זנחה את מעמדה המקצועי בתור רופאה לטובת עתיד לא ברור (Montessori, 1912; 1988).

מקורותיה של גישת מונטסורי

מונטסורי עברה הכשרה מדעית בתחומי הרפואה והאנתרופולוגיה, והיה לה ידע רב בתחומי הפסיכולוגיה, החינוך והפיזיולוגיה. את ההשראה לחינוך שאותו יזמה וטיפחה היא שאבה מהתבוננות והסקת מסקנות ברוח המדע. היא שאפה לתת השראה למורים בעזרת 'השקפה מדעית' שממוקדת בשדה אחד – בית הספר (Montessori, 1988, p. 5). למונטסורי הייתה ביקורת נוקבת על החינוך בבתי הספר ובגנים בימיה, ולא פחות על תורת החינוך של זמנה. במיוחד התנגדה מונטסורי לחינוך מדעי העוסק אך ורק במדידות וניתוח של המצב הקיים ואינו עושה למען שינוי פני החינוך. היא טענה שהמטרה של חינוך מדעי אינה יכולה להיות רק למדוד ולנתח אלא לשנות את הילדים (Montessori, 1988, p. 32).

בשנת 1906 לאחר שהייתה לאישה הראשונה שקיבלה תואר פרופסור באיטליה (בפסיכולוגיה ובאנתרופולוגיה) קיבלה מונטסורי הזדמנות לבחון את שיטותיה ועקרונותיה החינוכיים עם ילדים שהתפתחותם תקינה. היא קיבלה לאחריותה את 'קאזה די במביני', בית ילדים ברובע הפועלים סן לורנצו שברומא. זה היה מעון חינוכי-טיפולי בעל אופי סוציאלי לילדים בני 3 עד 7, שבאו מתנאים סוציאליים קשים ביותר, רובם היו מוזנחים, לעיתים רעבים, בלי בית מסודר והיסטוריה חינוכית רשמית. מעון זה היה המקום הראשון שבו יישמה את גישתה המיוחדת

ביסודה של ההשקפה המדעית של מונטסורי עמדה ההתבוננות בילד עצמו. יש לזכור שמונטסורי עבדה תחילה עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים ואת ניסיונותיה הראשונים

* ד"ר גלעד גולדשמידט ממקימי קיבוץ הרדוף, קהילה הנשענת על ערכי האנתרופוסופיה. ממקימי בית ספר ולדורף הרדוף, ובמשך שנים רבות מחנך, מורה ומנהל בית הספר. היו"ר של ארגון חינוך ולדורף בישראל ונציג ישראל בכנסים בין-לאומיים של האנתרופוסופיה וחינוך ולדורף. מרכז ומרצה במסלולי לימוד אקדמיים של חינוך ולדורף במכללות 'דוד ילין' ו'אורנים'. מחבר ספרי עיון על חינוך אלטרנטיבי, חינוך ולדורף וחינוך בהשראה רוחנית וכן ספרי ילדים.

מושגי המפתח בחינוך המונטסורי

כבוד לילד ואמונה בפוטנציאל הטמון בו. "מנקודת ראות אחת אפשר לראות את בית הספר כמקום שבו נותנים הוראות ובו לומדים", אבל אם ברצוננו לראותו כמקום שבו באמת מכינים לחיים הרי "הוא חייב למלא את כל הצרכים של החיים והילד" (Montessori, 1973, p. 10). מדברים אלו עולה כי גישתה של מונטסורי מבוססת על אמון בכוחותיו וביכולותיו של הילד. מכאן הדגש הרב על התנסות, משחקי חושים ויצירה; על בחירה מבוקרת ועל חופש פעולה מרבי במסגרת של גבולות ברורים (אביב, 2007; Lillard, 1972; Montessori, 1973, 1988).

חופש ומיומנות בחירה. הסביבה החינוכית בחינוך מונטסורי מעוצבת כך שכל ילד יוכל להתנהל מתוך חופש פעולה בהלימה להתפתחותו המוטורית, הרגשית והקוגניטיבית. הלמידה היא אישית ונעשית במסגרת של ספירלה עולה של מיומנויות בתחומי הלמידה השונים. הסביבה הלימודית מעודדת חופש בחירה בתוך מסגרת ברורה של פעילויות ועזרים (שם).

פיתוח עצמאות. חינוך מונטסורי מעודד את הילדים לנסות בעצמם, ללמוד בעצמם, לפתור בעיות בעצמם ולהתגבר על מכשולים בתחומים שונים בלי סיוע של מבוגרים או עם סיוע מועט ככל האפשר. דרכי הלמידה ואביזרי הלמידה מבוססים על לימוד התנסותי עצמאי ועל מנגנונים של בקרה עצמית. כבר מגיל צעיר ביותר מעודדים את הילדים לעשות דברים באופן עצמאי, לבד, מתוך הסתמכות על כוחותיהם הם (אביב, 2017; Lillard, 1972).

הסביבה כגורם מתן. מונטסורי פיתחה ושכללה את אביזרי הלימוד שאותם החל ליישם סגין בעבודתו עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים (Montessori, 1973; 1988). היא כינתה זאת 'סביבה מוכנה' או 'סביבה מעוצבת', והתכוונה לכך, שעל הסביבה החינוכית להשפיע בכיוונים הרצויים על התפתחות הילדים. מונטסורי עיצבה בכל אחד מתחומי הלמידה (הרחבה להלן) סדרה מורכבת של אביזרי למידה שבעזרתם לומד הילד ומטפח את כישוריו ברבדים השונים. מונטסורי גם הייתה הראשונה להתאמת הריהוט, גובה השיש ושאר מרכיבי הגן לגובה הילדים ולמידותיהם (אביב, 2007).

תפקיד המחנך. מונטסורי שינתה את המונח 'מורה' למונח 'מלווה'. הילד לומד באופן עצמאי, והמלווה החינוכי רק צופה בו ומסייע רק כאשר יש צורך. הוא אינו 'מעביר לו חומר', מלמד בצורה פרונטלית או מרצה. למעשה על המלווה רק לשים לב שהילד ילמד לבד: "על המחנך לעבוד קשה כדי שילד יהיה קל לעבוד קשה" (אביב, 2007, עמ' 17).

עשתה בעבודתה איתם. מלבד החינוך המדעי שרכשה כרופאה ואנתרופולוגית ואמונתה בחשיבות של יישום נכון של עקרונות מדעיים בחינוך, מקור ההשראה העיקרי שלה היו שני אישים: ג'אן איטרד (Jean Marc Gaspard Itard) שחי בשנים 1774-1838, ואדוארד סגוין (Édouard Séguin, 1880-1812). איטרד היה רופא שעבד עם חירשים-אילמים בצרפת שלאחר המהפכה הצרפתית, והוא כנראה תיעד את המקרה הראשון של תסמונת טורט והיה מהראשונים שכתבו על טיפול בילדים ועל אנשים חירשים-אילמים. סגין, שהיה תלמידו וממשיך דרכו, ייסד את המוסד הראשון בצרפת לאנשים עם צרכים מיוחדים ופרסם את הספרים השיטתיים הראשונים בנושא של טיפול בילדים עם מוגבלויות גופניות ונפשיות. מונטסורי הושפעה עמוקות ממחקריו של סגין. היא קיבלה על עצמה לתרגם את ספרו הגדול והחשוב לאיטלקית והעתיקה אותו בכתב ידה כדי להבינו טוב יותר (Standing, 1957).

חינוך מונטסורי הוא אפוא יצירה עצמאית של אשת חינוך בעלת חזון שביססה את עבודתה ושיטותיה על תצפיות והתבוננויות בילדים. עם זאת אפשר להכליל את החינוך המונטסורי כחלק מצמיחתו ומפיתוחו של החינוך הפרוגרסיבי בתחילת המאה שעברה. מכתביה של מונטסורי, במיוחד בפרקי המבוא (Montessori, 1912; 1988), עולה שגישה זו מתכתבת גם עם גישת החינוך שבה היחיד במרכז (אינדיווידואציה) וגם עם הגישה שבה התרבות במרכז (אקולטורציה) (לם, 2002). כשמונטסורי כתבה על מטרות החינוך היא העמידה את הפרט במרכז: "חיוני הדבר שבית הספר יפתח את פעילותו החופשית של הילד" (Montessori, 1988, p. 9), "הדרישה הבסיסית מחינוך מדעי חייבת להיות שבית הספר יאפשר לילד את התפתחותו החופשית לקראת מימוש אישיותו" (Montessori, 1988, p. 18). עם זאת היה למונטסורי כבוד רב לתחומי הלימוד השונים, לערכי התרבות ולמסורת, והיא שמה דגש רב על ערכים אנושיים ועל הידע כמפתח למימוש עצמי. המילה 'אלוהים' למשל מופיעה פעמים רבות בכתביה.

עקרונותיה של גישת מונטסורי

מונטסורי האמינה ביוכלה (פוטנציאל) העצומה הטמונה בכל ילדה וילד ובטיפול רחב ככל האפשר של היכולות והאפשרויות הטמונות בהם. היא ראתה את הילדים כאוטודידקטים. כיוון שכך, תיאוריות הלמידה ואמצעי הלמידה שפיתחה מבוססים על למידת חקר עצמאית מתוך דחף פנימי. במקום העברת מידע ואווירה של שכר ועונש, שאפה מונטסורי לטפח לומד עצמאי וכישורי חיים במישורים החברתיים-רגשיים, אינטלקטואליים ומעשיים (אביב, 2017; Montessori, 1973, 1988; Cloe, 2017).

של כישורי הילד. האביזרים מתוכננים כך שהילד יוכל ללמוד מטעויותיו ולתקן את עצמו: הוא עצמו קובע כיצד והיכן עליו לעשות את הצעד ההתפתחותי הבא. לתלמידים חופש רב בארגון למידתם ובבחירתמה שברצונם ללמוד, מתי והיכן במרחב הכיתתי. עם זאת החופש אינו מוחלט, כדוגמת החופש הבא לידי ביטוי בחלק מבתי הספר הדמוקרטיים, אלא חופש בתוך מסגרת מאוד ברורה של תחומי לימוד מסוימים ושל מסלול התפתחותי בכל אחד מהם, בהתאם לאביזרי הלמידה ולהכוננות הצוות החינוכי (Lillard, 2013).

בכל הגילים, במיוחד בגילים הצעירים, מבוססים תהליכי הלמידה של חינוך מונטסורי על עשייה, פעילות וחוויות חושים. התלמידים עוברים חוויות מסודרות ומתוכננות בתחום החושי: הרחת ריחות, אומדן משקל, שמיעת פעמונים, טעימת טעמים מגוונים וכיו"ב, ועליהם לסדר חוויות אלו לפי סדר מסוים או לארגן אותם בקבוצות. כך לדוגמה נלמד תחום החשבון באמצעות אביזרים המנגישים את מושג המספר – תחילה כחוויה חושית בתחום המגע או הראייה. אותיות הא-ב נלמדות באמצעות מישוש של צורת האות על גבי נייר זכוכית עדין וכדומה. תהליכי ההפשטה הקוגניטיביים נעשים תמיד לאחר חוויות חושיות והתנסות גופנית. (אביב, 2017; Montessori, 1912; Lillard, 1972).

כאמור, מונטסורי שינתה את המונח 'מורה' למונח 'מלווה' או 'מדריך', ואכן אנשי הצוות החינוכי בחינוך מונטסורי רואים את עצמם יותר בתור מלווים מבוגרים המסייעים לתלמידים במידת הצורך בלבד, ורק אם הגיעו למבוי סתום בעבודתם ובלמידתם העצמאית. בחינוך מונטסורי קיימת מעט מאוד הוראה פרונטלית, והמיקוד הוא על לימוד פרטני, אישי ועצמאי. תלמידים בבית ספר מונטסורי מאומנים כבר מגיל צעיר בעצמאות, ביוזמה ובתהליכי לימוד אישיים (אביב, 2017).

ברחבי העולם וגם בארץ חינוך מונטסורי נפוץ יותר בתחום הגיל הרך, הגיל שאיתו גם החלה מונטסורי עצמה לעבוד, ופחות בתחומי בית הספר היסודי ועוד פחות בבית הספר העל-יסודי. בישראל כיום (שנת 2024) פועלים כ־40 גנים ברוח חינוך מונטסורי וכ־10 בתי ספר יסודיים. כמו כן בתי ספר ציבוריים רבים עושים מאמץ לשלב אלמנטים מהחינוך המונטסורי בתהליכי למידה.

ביקורת על שיטת מונטסורי

ראשית חשוב לציין שמספר רב יחסית של מחקרים מראה שהישגיהם הלימודיים של בוגרי מונטסורי גבוהים מהישגי בוגרים של מערכת החינוך הרגילה, זאת גם אם מדובר במסודות ציבוריים המשלבים חינוך מונטסורי (Lillard & Else-Quest, 2006). כמו כן מספר מחקרים מראים שגם בתחומים רגשיים ולא אקדמיים בוגרי מונטסורי בעלי יכולות גבוהות יותר מעמיתיהם

תקופות של רגישות. מונטסורי חילקה את הילדות לשלושה פרקי זמן עיקריים: מהלידה ועד גיל 6, מגיל 6 ועד גיל 12 ומגיל 12 ועד גיל 18. בכל תקופה היא ראתה אתגר התפתחותי שונה. שלב הילדות הרכה, מהלידה ועד גיל 6 הוא שלב 'המוח הסופג'. לדעתה הוא המשמעותי ביותר להתפתחות הילד, והוא השלב שבו הילד נמצא ב'עונות רוחנית' (עד גיל 3) ואחר כך ב'עונות חברתית' (עד גיל 6). השלב השני, עד גיל 12, הוא גיל הלמידה וספיגת עובדות וידע, הגיל החברותי והגיל שבו קיימת מודעות וערנות לשאלות של מוסר. השלב האחרון, עד גיל 18, הוא שלב הבגרות המינית, העצמאות, הרגישות והאחריות לעולם סביב. מונטסורי כינתה מתבגרים בשלב זה 'לדי כדור הארץ' (אביב, 2017; Lillard, 1972; Montessori, 1973; 1988).

כיתה רב-גילית. מתוך תצפיותיה הגיעה מונטסורי למודל של כיתות רב-גיליות עם שלושה שנתונים בכל כיתה. הרעיון שעומד מאחורי רב-גיליות זו הוא שהילדים יכולים לעזור זה לזה והם נתרמים מלמידה משותפת הן במישור הרגשי, הן במישור החברתי והן במישור הקוגניטיבי (אביב, 2017; Montessori, 1972; Lillard, 1988; 1973).

אביזרי הלמידה. חלק מהותי מהחינוך המונטסורי הם אביזרי הלמידה שהיא תכננה ופיתחה. אלו מיועדים לפעילות חופשית ואישית של הילדים ומבטאים בעצם מהותם את הרעיון של למידה עצמאית, יצירתית וחושית. אביזרי הלמידה מתוכננים בהתאם לתחומי הדעת השונים: כישורי חיים, מתמטיקה, מדעי הטבע, שפה, גאוגרפיה ואומנות. מטרתם להפעיל את התלמידים בכיוון מסוים, כך שתהליך הלמידה יתרחש כביכול מעצמו, אגב למידה מטעויות ותיקון עצמי (אביב, 2017; Montessori, 1973, 1988).

יישומי השיטה

בגנים ובבתי ספר המבוססים על גישת מונטסורי מתרחשים מרבית תהליכי הלמידה באופן פרטני. התלמידים שקועים באביזרי הלמידה ולומדים באמצעותם. אביזרים אלו מסודרים בצורה אסתטית ונגישה לילדים (בגובה ובצורה המתאימה להם) על מדפים ארוכים לאורך חלל הכיתה, והתלמידים משתמשים בהם על פי רצונם, הקצב שלהם וההדרכה שהם מקבלים מהצוות החינוכי. כאשר נכנסים לכיתה מונטסורי הרושם הראשון הוא של תלמידים בגילים שונים (שלושה שנתונים בכל כיתה) השקועים בעבודתם, כל אחד בפנינה אחרת של חלל לימודי גדול ופתוח, בתחומי למידה שונים (אביב, 2017; Lillard, 1972; Montessori, 1912).

תחומי הלימוד שקבעה מונטסורי הם מדעי הטבע, גאוגרפיה, מתמטיקה, שפה, כישורי חיים וחושים. בכל אחד מהם מיושמים אביזרי למידה המבוססים על התפתחות הולכת וגדלה, ספירלית,

לסיכום, הביקורת כלפי חינוך מונטסורי מתמקדת בשאלת ההתאמה של שיטה זו לרוח הזמן; בשאלת ההתאמה של השיטה לגילים בוגרים, בחוסר התייחסות למשמעות הלמידה הקבוצתית ולעובדה שברוב העולם מדובר במסגרות חינוכיות פרטיות, יקרות, שאינן נגישות לרוב האוכלוסייה.

המקורות

- אביב, ש' (2017). *מונטסורי והילד במאה ה-21*. המכון הישראלי לחינוך מונטסורי הוצאה לאור.
- ביאליק, ג' (2020). *בתי ספר ייחודיים – האומץ להרהר ולערער על המובן מאליו*. מכון מופ"ת.
- קידל, א' (2012). החינוך הדמוקרטי הממין בישראל – תיקון עולם או בדלנות? *עיונים בחינוך*, 6, 46-61.
- Chloë, M. (2017). *Montessori Education: A review of the evidence base*. Science of Learning.
- Lillard, P. (1972). *Montessori: A Modern Approach*. Schocken Books press.
- Lillard, A. & Else-Quest, N. (2006). Evaluating Montessori education. *Science*, 313(5795), 1893–1894.
- Lillard, A. S., Meyer, M. J., Vasc, D., & Fukuda, E. (2021). An association between Montessori education in childhood and adult wellbeing. *Frontiers in psychology*, 12, 721943.
- Malm, B. (2004) Constructing professional identities: Montessori teachers' voices andvisions. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 48, pp 397–41.
- Marshall, C. (2017). Montessori education: A review of the evidence base. *npj Science of Learning* 2, p. 11.
- Montessori, M. (1912). *The Montessori Method*. Fredrick A. Stocks Company press.
- Montessori, M. (1973). *The Montessori Elementary Material*. Schocken Books press.
- Montessori, M. (1988). *The Discovery of the Child*. Schocken Books press.
- Randolph, J. J., Bryson, A., Menon, L., Henderson, D. K., Kureethara Manuel, A., Michaels, S. & Lillard, A. S. (2023). Montessori education's impact on academic and nonacademic outcomes: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 19(3), e1330.
- Standing, E. M. (1957). *Montessori: Her Life and Work*. New American Library press.

בבתי ספר ציבוריים (Lillard, Meyer, Vasc, & Fukuda, 2021; Randolph et al, 2023).

מלם (Malm, 2004) מעלה את השאלה בדבר התפתחות והתאמתן של המתודות שפיתחה מונטסורי לזמן הנוכחי. כך לדוגמה מונטסורי לא התייחסה כלל (מובן על רקע הזמן שבו עבדה) לטכנולוגיית המדיה והמסכים. עד היום ברוב מוסדות מונטסורי, במיוחד בגילי הגן ובית הספר היסודי, אין כמעט טכנולוגיה חדישה ולימוד באמצעות מדיה. עובדה זו מעוררת שוב את שאלת הקשר לזמן הנוכחי ולפיתוח הכישורים האורייניים של התלמידים.

ביקורת מכיוון אחר מועלית בהקשר של בית ספר מונטסורי בחינוך העל-יסודי, תחום שמונטסורי עצמה רק החלה לפתח, והוא נותר לא מעובד. בגילים אלו מצטמצם מאוד ההבדל בין שיטות הוראה רגילות באמצעות ספרי לימוד קונבנציונליים לבין מתודות הלימוד הנהוגות במונטסורי, לפחות בחלק מבתי הספר.

מתודת הלימוד במונטסורי מעמידה את הפרט במרכז ופונה אל יכולותיו ללמוד עצמאית ועם עזרה מזערית. ואכן רוב תהליכי הלמידה בחינוך זה מבוססים על למידה יחידנית (אינדיבידואלית) באמצעות עזרי למידה. דרך לימוד זו מתחזקת בעקבות הלימוד בקבוצה הרב-גילית (שלושה שנתונים) בכל כיתת מונטסורי. מתודה זו אינה מתחשבת באפקט המשמעותי של למידה קבוצתית, תהליכים קבוצתיים ואחריות קהילתית. לא נעשו מחקרים על איכויות אלו בקרב בוגרי מונטסורי, אבל יש לשער שאלו איכויות פחות מעובדות מאשר בשיטות חינוך אלטרנטיביות אחרות.

ביקורת נוספת, המשותפת לכל זרמי החינוך האלטרנטיבי בארץ ובעולם, היא הטענה שזרמים אלה פוגעים בעיקרון השוויון שמייצג החינוך הממלכתי. חינוך מונטסורי, שבארץ פועל כמסגרות פרטיות או במסגרת המעמד של 'מוכר שאינו רשמי', יוצר מסגרות של חינוך עיליתני (אליטיסטי) עבור ילדים ממשפחות מבוססות, הנשענות על מיון של תלמידים ושכר לימוד גבוה יחסית. בתי ספר ממלכתיים נפגעים מכך שתלמידים משכבות אמידות עוזבים אותם לטובת בתי ספר אלטרנטיביים (ביאליק, 2020; קידל, 2012). מבקרים אלו רואים את הקמתם של בתי ספר אלטרנטיביים כחלק ממגמת ההפרטה הגלובלית המאפיינת את הלך המחשבה הניאו-ליברלי. במסגרת מגמה זו שירותים שהמדינה סיפקה בעבר, מספקים היום גם גורמים מתחרים, גופים וארגונים פרטיים (ביאליק, 2020). בתי ספר ייחודיים אלו נתפסים כמפלגים של הורים רבים מפני התכלול (אינטגרציה) ומכוונים לעבר בידול ועיליתנות (אליטיזם) חינוכית-חברתית.